

Motion till riksdagen 2021/22:2495

av Aron Emilsson m.fl. (SD)

Kulturmiljöfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturell planering och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordning mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell översyn av lagstiftning och kommunal kompetens och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges kulturmiljöer är i dess vidaste bemärkelse hela vår omgivning. Den fysiska miljö vars rum påverkar vår livskvalitet och harmoni. Kulturmiljön är viktig. Sveriges kulturmiljöer gestaltar vårt lands historia och utveckling, förmedlar kollektivt minne och bildar referenspunkter som ger varje ort och ställe dess unika karaktär och fascination. Samhällsbyggnad av högt kulturhistoriskt värde, stationshus, skolor, kyrkor, äldre landskapsmiljöer eller vad det nu kan röra sig om, uppåddar lokalt ideellt engagemang, skapar sammanhållning och förmedlar vårt lands historiska utveckling. Samtidigt åskådliggör de varje år för turister från när och fjärran vad Sverige har att visa.

Ett sammanhållet samhälle vårdar de fysiska rum som förmedlar vår andliga historia genom bygnads- eller landskapsvård, trygg lagstiftning och varsam hantering vid nybyggnation runtomkring.

Samtidigt är stödet och den politiska viljan för kulturmiljövården eftersatt, såväl i ekonomiska anslag nationellt som i lokal kommunal kompetens. I en undersökning av Sveriges Radio år 2014 visade det sig att endast en tredjedel av Sveriges kommuner hade en antikvarietjänst, och närmare 40 procent av landets kommuner saknade helt kulturarvskompetens. I Riksantikvarieämbetets rapport "Kulturhistoriska värden i plan- och bygglovsprocessen" från 2020 framkommer att många kommuner saknar tillgång till antikvarisk kompetens i plan- och bygglovsprocesser. Hälften av landets kommuner

saknar därtill kulturmiljöprogram och i rapporten framgår också att skyddet av kulturvärden i detaljplaner och områdesbestämmelser är svagt. Allt detta trots att man har till uppgift att hantera kulturmiljöfrågor inom ramen för både plan- och bygglagen och kulturmiljölagen. Det är allvarligt då kommuner hanterar kulturmiljöers framtid i samhällsbyggnadsprocesser där kunskap om hur kulturmiljövärden kan värnas, vårdas och visas är centralt. Ibland ligger bristen på utebliven kompetens på tjänstemannasidan och ibland på bristande lyhörddhet från politiska församlingar i de fall tjänstemän påtalar ett identifierat behov av omsorg om kulturmiljön.

Adekvat kompetens är centralt för att bebyggelsemiljöer inte förvanskas, förringas, skadas eller till och med rivs och historiska kapitel i vår historia därmed går förlorade. Adekvat kompetens kan göra att ny och äldre bebyggelse kan harmoniera med varandra och stärka den lokala identiteten och det demokratiska engagemanget genom till exempel kulturell planering. Bristen på ekonomiska och kunskapsmässiga resurser inom kulturmiljövärden kan vara direkt förödande, och runt om i landet rapporteras ständigt om att kulturmiljöer av värde hotas av oaktsam exploatering eller rivning. Inte sällan riktas kritik mot statliga myndigheter, vilka man menar tonar ned kulturarvets roll.

På Svenska byggnadsvårdsföreningens ”gula lista” återfanns år 2019 ett hundra-femtio-tal kulturmiljöer av värde som var satta under hot om förvanskning eller rivning. Ett antal av dem är numera rivna, och deras historia därmed förlorad för framtiden. Riksantikvarieämbetet har länge varnat för konsekvenserna av exempelvis Vattenverksamhetsutredningens förslag, då hundratals kvarnar, dammar och andra kulturmiljöer vid vattendrag skulle hotas om utredningens förslag blev verklighet. Frågan är under beredning. Det är i alla avseenden tydligt att den svenska regeringen kan och måste ta till de verktyg som finns, men inte nyttjats, för att freda kulturhistoriskt viktiga miljöer vid vattendrag.

Klart är sammanfattningsvis att otaliga kulturmiljöer i stad och land allvarligt hotas av brist på ekonomiskt och kompetensmässigt stöd.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi riksdagen att ge regeringen tillkänna att i nationella mål och riktlinjer främja kulturell planering, att genom myndighetsdirektiv förstärka samordningen för att trygga helhetssynen om kulturmiljöerna, samt att tillsätta en nationell översyn av hur tillämplighet av gällande lagstiftning kan säkerställas och den kommunala kompetensen förstärkas.

Aron Emilsson (SD)

Angelika Bengtsson (SD)

Jonas Andersson i Lingham (SD)

Cassandra Sundin (SD)